

บทความวิจัย

ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการจัดการขยะของครัวเรือน: กรณีศึกษาในกลุ่มเปราะบางพื้นที่รอบนิคมอุตสาหกรรมอุบลราชธานี

ปวีณา ลิ้มปิติปราการ^{1*}, สง่า ทับทิมหิน², จันทรา ธนะวัฒนาวงศ์³, สุรสม กฤษณะจุฑา⁴, กนกพร เจริญรัมย์⁵
(วันรับบทความ 20 กันยายน 2568, วันแก้ไขบทความ 9 กุมภาพันธ์ 2569, วันตอบรับบทความ 18 กุมภาพันธ์ 2569)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional study) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการจัดการขยะของครัวเรือนในพื้นที่ตำบลทุ่งเทิงและตำบลนากระแซง อำเภอดงหลวง จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ในแผนการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอุบลราชธานี พื้นที่ดังกล่าวมีแนวโน้มจะได้รับทั้งผลกระทบและโอกาสจากการพัฒนาอุตสาหกรรม กลุ่มตัวอย่างคือ ครัวเรือนในกลุ่มเปราะบางจำนวน 434 ราย คัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยใช้ข้อมูลจากระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (TPMAP) ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสอบถาม มีค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 การเก็บข้อมูลดำเนินการในเดือนกันยายน พ.ศ. 2567

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะ (ร้อยละ 98.39) และการรีไซเคิล (ร้อยละ 91.71) แต่ยังขาดความรู้เรื่องการจำแนกขยะอันตราย กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเชิงบวกต่อการคัดแยกขยะ โดยเห็นว่าการคัดแยกขยะมีประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม (ค่าเฉลี่ย 4.29) อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาข้อคำถามเชิงลบโดยการกลับทิศการแปลผล พบว่าราคาขายขยะรีไซเคิลที่ต่ำเป็นปัจจัยลดแรงจูงใจในการคัดแยกขยะของครัวเรือน (ค่าเฉลี่ย 2.28) สำหรับพฤติกรรม พบว่าสาเหตุหลักที่ไม่คัดแยกขยะคือการขาดความรู้ที่ถูกต้อง (ร้อยละ 76.90) และครัวเรือนส่วนใหญ่ยังคงกำจัดขยะด้วยการเผาเป็นหลัก (ร้อยละ 85.90) แม้ว่าจะมีบางส่วนที่แสดงพฤติกรรมลดการใช้ เช่น การใช้ถุงผ้าซ้ำ (ร้อยละ 56.22) และการปฏิเสธถุงพลาสติก (ร้อยละ 40.78)

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการส่งเสริมองค์ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการขยะ โดยเฉพาะการจำแนกขยะอันตราย รวมถึงการสร้างแรงจูงใจ เช่น การปรับปรุงระบบการจัดการและรับซื้อขยะรีไซเคิล เพื่อเตรียมความพร้อมของชุมชนในการรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ: การจัดการขยะ; เศรษฐกิจหมุนเวียน; พื้นที่นิคมอุตสาหกรรม

^{1,2,5} กลุ่มวิชาสาธารณสุขศาสตร์ วิทยาลัยแพทยศาสตร์และการสาธารณสุข มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

³ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

⁴ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

* ผู้รับผิดชอบหลักบทความ Email: pawena.l@ubu.ac.th

Research Article

Knowledge, attitudes, and household waste management practices: A case study of vulnerable households in communities surrounding the Ubon Ratchathani Industrial Estate

Pawena Limpiteeprakan^{1*}, Sanga Tubtimhin², Chantha Thanawattanawong³, Surasom Krisnachuta⁴,
Kanokporn Choengram⁵

(Received: September 20, 2025; Revised: February 9, 2026; Accepted: February 18, 2026)

Abstract

This cross-sectional descriptive study aims to explore the knowledge, attitudes, and practices regarding household waste management in the Thung Thoeng and Na Krasang sub-districts of Det Udom District, Ubon Ratchathani Province. These areas have been designated as potential locations for the future development of the Ubon Ratchathani Industrial Estate. The communities involved are likely to experience both impacts and opportunities resulting from industrial development. The sample comprised 434 representatives from vulnerable households, selected through purposive sampling informed by data from the Thai People Map and Analytics Platform (TPMAP), provided by the Office of the National Economic and Social Development Council. The data collection instrument was a questionnaire with an Index of Item-Objective Congruence (IOC) ranging from 0.60 to 1.00. Data were collected in September 2024.

The findings showed that the majority of respondents knew waste separation (98.39%) and upcycling (91.71%), while knowledge of hazardous waste classification remained insufficient. Overall, respondents demonstrated positive attitudes toward waste separation, agreeing that it benefits the environment (Mean=4.29). However, based on the reverse interpretation of a negatively worded item, low prices of recyclable materials were identified as a factor reducing motivation for household waste separation (Mean=2.28). Regarding practices, the main reason for not separating waste was a lack of correct knowledge (76.9%). Most households continued to dispose of waste primarily by open burning (85.90%), although some waste-reduction behaviors were observed, such as reusing cloth bags (56.22%) and refusing plastic bags (40.78%).

The study highlights the need to promote accurate knowledge about waste management, especially hazardous waste classification. Additionally, measures to increase motivation, such as improving systems for collecting and purchasing recyclable materials, are essential for preparing communities to cope with future industrial development sustainably.

Keywords: Waste Management; Circular Economy; Industrial Estate Area

^{1,2,5} Public Health Sub-Division, College of Medicine and Public Health, Ubon Ratchathani University

² Faculty of Political Science, Ubon Ratchathani University

³ Faculty of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University

* Corresponding Author Email: pawena.l@ubu.ac.th

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหามลพิษจากขยะมูลฝอยนับเป็นความท้าทายระดับโลกที่กำลังทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลพวงโดยตรงจากรูปแบบเศรษฐกิจเชิงเส้นตรง (Linear economy) ที่เน้นการผลิต การใช้ และการทิ้ง ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางต่อสิ่งแวดล้อม สุขภาพของมนุษย์ และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่จำกัด ทั้งนี้ งานศึกษาระดับโลกชี้ว่าปริมาณพลาสติกที่ผลิตและขยะจากพลาสติกเพิ่มขึ้นอย่างมากในรอบทศวรรษที่ผ่านมา⁽¹⁻²⁾ และเป็นสาเหตุสำคัญของมลพิษในระบบนิเวศทางบกและทางทะเล⁽³⁾ เพื่อตอบสนองต่อวิกฤตการณ์นี้ แนวคิด เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy) และ Zero waste ซึ่งมุ่งเน้นการลดปริมาณขยะ การใช้ซ้ำ การนำกลับมาใช้ใหม่ และการเพิ่มมูลค่าให้กับวัสดุเหลือใช้ ถูกยกให้เป็นแนวทางสำคัญในการลดการใช้ทรัพยากร การเพิ่มมูลค่าวัสดุเหลือใช้ และลดปริมาณขยะ⁽⁴⁾ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของสหประชาชาติ (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเฉพาะ เป้าหมายที่ 12: การผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน (Responsible consumption and production)⁽⁵⁾

สำหรับประเทศไทย ข้อมูลจากกรมควบคุมมลพิษระบุว่า ในปี พ.ศ. 2566 ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นประมาณ 26.95 ล้านตัน หรือเฉลี่ย 73,840 ตันต่อวัน ซึ่งเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 5 เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2565⁽⁵⁾ แม้จะมีความพยายามในการจัดการ แต่มีเพียงร้อยละ 38 (10.17 ล้านตัน) เท่านั้นที่ได้รับการกำจัดอย่างถูกต้อง ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 28 (7.41 ล้านตัน) เป็นการกำจัดที่ไม่ถูกต้อง และร้อยละ 34 (9.31 ล้านตัน) ถูกนำกลับไปใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขยะพลาสติกชนิดใช้ครั้งเดียวทิ้งคาดการณ์ว่ามีปริมาณสูงถึง 3.03 ล้านตันต่อปี หรือคิดเป็นร้อยละ 11.25 ของปริมาณขยะทั้งหมด⁽⁵⁾

สถานการณ์นี้สะท้อนถึงช่องว่างขนาดใหญ่ระหว่างปริมาณขยะที่เกิดขึ้นและความสามารถในการจัดการอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นความท้าทายที่ทุกภูมิภาค รวมถึงจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีปริมาณขยะสูงถึง 3,141.76 ตันต่อวันในปี 2567⁽⁶⁾ ที่ต้องเผชิญและเร่งหาแนวทางแก้ไข นอกจากนี้ในพื้นที่ตำบลทุ่งเทิงและตำบลนากระแซง อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี กำลังจะมีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญ เนื่องจากเป็นเขตพื้นที่ที่ได้รับการพิจารณาสำหรับการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมอุบลราชธานี ซึ่งแม้จะนำมาซึ่งโอกาสในการลงทุนและการจ้างงาน แต่ก็คาดการณ์ว่าจะก่อให้เกิดความท้าทายต่อระบบการจัดการขยะมูลฝอยในระดับท้องถิ่น เนื่องจากพื้นที่ของทั้งสองตำบลยังขาดระบบการเก็บขนมูลฝอยและโครงสร้างพื้นฐานการกำจัดขยะที่ได้มาตรฐาน คราวเรือนส่วนใหญ่จึงต้องจัดการขยะด้วยตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเผาขยะ ซึ่งเป็นวิธีที่แพร่หลายแต่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพอากาศและสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ การเผาขยะที่ไม่มีการควบคุม โดยเฉพาะขยะพลาสติกจะก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ เช่น ฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) สารไดออกซิน และสารประกอบอินทรีย์ระเหยง่าย (VOCs) ซึ่งเป็นอันตรายต่อระบบทางเดินหายใจและก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพเรื้อรังแก่ผู้ที่อยู่อาศัยใกล้เคียงอย่างต่อเนื่อง⁽⁷⁾ อีกทั้ง เมื่อนิคมอุตสาหกรรมก่อตั้งขึ้นจริง จะมีการหลั่งไหลของประชากรทั้งในภาคแรงงานและผู้อยู่อาศัย รวมถึงการเพิ่มขึ้นของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม ส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและมีความหลากหลายมากขึ้น การเตรียมความพร้อมด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบและยั่งยืนเพื่อรองรับการเติบโตและการขยายตัวของกิจกรรมในนิคมอุตสาหกรรม ตลอดจนการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของชุมชน จึงเป็นภารกิจสำคัญเร่งด่วนที่ต้องได้รับการวางแผนและดำเนินการอย่างรอบคอบ

จากสถานการณ์ดังกล่าว การทำความเข้าใจถึงความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมในการจัดการขยะในปัจจุบันของตัวแทนครัวเรือนในพื้นที่ตำบลทุ่งเทิงและตำบลนากระแซง จึงเป็นสิ่งจำเป็นในการวางรากฐานสำหรับการพัฒนานโยบายและมาตรการที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในกลุ่มเปราะบาง ซึ่งมักเป็นครัวเรือนที่มี

ข้อจำกัดด้านรายได้ การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และโครงสร้างพื้นฐานด้านการจัดการขยะ ทำให้มีความเสี่ยงต่อผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมและสุขภาพมากกว่ากลุ่มประชากรทั่วไป นอกจากนี้ กลุ่มเปราะบางยังเป็นกลุ่มที่อาจได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่และเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากการพัฒนานิคมอุตสาหกรรม ทั้งในด้านโอกาสและความเสี่ยง อัสมาพร ยงภูมิพุทธา ชี้ให้เห็นว่าความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการคัดแยกขยะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อทัศนคติและการปฏิบัติจริงของประชาชน⁽⁸⁾ อย่างไรก็ตาม มิงงานวิจัยที่พบว่า แม้ประชาชนจะมีทัศนคติเชิงบวกต่อการจัดการขยะและตระหนักว่าขยะเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ แต่พฤติกรรมการคัดแยกขยะในครัวเรือนยังอยู่ในระดับต่ำ เนื่องจากขาดความรู้เชิงปฏิบัติที่ชัดเจน ระบบการจัดการขยะของท้องถิ่นที่ไม่เอื้ออำนวย และแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่ไม่เพียงพอ⁽⁹⁾

การศึกษาในครั้งนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาความรู้ของประชาชนเกี่ยวกับหลักการคัดแยกขยะ การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า (Upcycle) และแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน ตลอดจนทัศนคติที่มีต่อการจัดการขยะ และพฤติกรรมการปฏิบัติจริงในครัวเรือน โดยใช้ข้อมูลจากกลุ่มเปราะบางเป็นฐานในการสะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างและข้อจำกัดในระดับชุมชน ข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยจะนำไปสู่การออกแบบนโยบายและมาตรการที่เหมาะสม การวางแผนพัฒนาระบบการจัดการขยะ และการออกแบบการแทรกแซงที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ เพื่อเตรียมความพร้อมของชุมชนในการรองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืนในอนาคต

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการจัดการขยะของตัวแทนครัวเรือน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลทุ่งเทิงและตำบลนากระแซง อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional study) ดำเนินการในพื้นที่ตำบลนากระแซงและตำบลทุ่งเทิง อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ในแผนการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมอุบลราชธานีในอนาคต ทำให้ประชาชนในพื้นที่มีแนวโน้มที่จะได้รับทั้งผลกระทบและโอกาสจากการพัฒนา เช่น การเกิดขึ้นของอาชีพใหม่ หรือการเพิ่มรายได้จากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการคัดแยกขยะ

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลนากระแซงและตำบลทุ่งเทิง อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นครัวเรือนที่มีรายได้น้อยหรือจัดอยู่ในกลุ่มเปราะบางตามเกณฑ์ของระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform: TPMAP) ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยจากฐานข้อมูล TPMAP พบว่าตำบลนากระแซงมีประชากรในกลุ่มเป้าหมายจำนวน 1,753 คน และตำบลทุ่งเทิงมีประชากรในกลุ่มเป้าหมายจำนวน 747 คน ซึ่งเป็นจำนวนประชากรตามเกณฑ์การคัดเลือกของการวิจัย ไม่ใช่จำนวนประชากรทั้งหมดของตำบล

กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากครัวเรือนในกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวจำนวนทั้งสิ้น 434 ครัวเรือน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก ได้แก่ 1) เป็นครัวเรือนที่มีรายชื่ออยู่ในฐานข้อมูล TPMAP ในพื้นที่ตำบลนากระแซงหรือตำบลทุ่งเทิง 2) มีสมาชิกอาศัยอยู่ในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง และ 3) ยินยอมเข้าร่วมการวิจัย ส่วนเกณฑ์การคัดออก ได้แก่ ครัวเรือนที่ไม่สามารถให้ข้อมูลได้ครบถ้วนหรือปฏิเสธการเข้าร่วมการวิจัย การเก็บข้อมูลดำเนินการโดยสัมภาษณ์ตัวแทนของแต่ละครัวเรือน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป และ

เป็นผู้ที่มีบทบาทหลักในการจัดการขยะภายในครัวเรือนหรือสามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการขยะของครัวเรือนได้อย่างครบถ้วน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างเครื่องมือ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน อาชีพ รายได้รวมของครัวเรือนต่อเดือน ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การเคยได้รับการอบรมเรื่องการคัดแยก และการรู้จักคำว่าเศรษฐกิจหมุนเวียน

ส่วนที่ 2 แบบทดสอบความรู้เรื่องการคัดแยกขยะ การแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า (Upcycle) และ แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน จำนวน 10 ข้อ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน แปลผลเป็นรายข้อ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามทัศนคติต่อการจัดการขยะ จำนวน 15 ข้อ คำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยกำหนดค่าคะแนนเท่ากับ 5, 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ แปลผลเป็นค่าเฉลี่ยรายข้อ สำหรับข้อคำถามเชิงลบ ได้มีการกลับทิศการให้คะแนนก่อนการรวมคะแนนและการแปลผลระดับทัศนคติ เพื่อให้การตีความผลสอดคล้องกับความหมายของตัวแปรที่ศึกษา

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามพฤติกรรมการจัดการขยะในครัวเรือน จำนวน 3 ข้อ เป็นแบบตัวเลือกให้เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ แปลผลเป็นจำนวน ร้อยละ

3.4 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ พบว่าข้อคำถามมีค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (Index of item objective congruence: IOC) อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนด และนำไปทดลองใช้กับประชาชนที่คล้ายคลึงกับพื้นที่เป้าหมายในตำบลป่าโมง อำเภอเดชอุดม จำนวน 30 คน นำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ได้ค่าคูเดอร์-ริชาร์ดสัน 20 (Kuder-Richardson) ในส่วนของความรู้ เท่ากับ 0.737 และได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ในส่วนของทัศนคติที่มีต่อการจัดการขยะ เท่ากับ 0.732

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) ตรวจสอบความเรียบร้อยความครบถ้วนของแบบสอบถามที่จะนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง
- 2) ประสานงานกับพื้นที่เพื่อขอเข้าทำการเก็บข้อมูล
- 3) ดำเนินการอบรมผู้ช่วยวิจัยเกี่ยวกับวิธีการเก็บข้อมูล และแนวทางการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง
- 4) ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลให้กลุ่มตัวอย่างทราบก่อนเริ่มการสัมภาษณ์
- 5) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามในช่วงเดือนกันยายน พ.ศ. 2567 โดยเก็บข้อมูลจากครัวเรือนในกลุ่มเปราะบางตามฐานข้อมูลระบบบริหารจัดการข้อมูลการพัฒนาคนแบบชี้เป้า (Thai People Map and Analytics Platform: TPMAP) ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในพื้นที่ตำบลนากระแซงและตำบลทุ่งเทิง อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี จำนวนทั้งสิ้น 434 ครัวเรือน
- 6) นำแบบสอบถามที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง และความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถาม
- 7) นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์และสรุปผล

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

4. การพิจารณาด้านจริยธรรม

การวิจัยครั้งนี้คำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิ์และศักดิ์ศรีของกลุ่มตัวอย่าง โดยกลุ่มตัวอย่างได้รับการชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอน และประโยชน์ของการวิจัย รวมถึงสิทธิในการปฏิเสธหรือถอนตัวจากการวิจัยได้ตลอดเวลาโดยไม่ส่งผลเสียใด ๆ ก่อนการเข้าร่วมการวิจัย ทั้งนี้ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้รหัสแทนชื่อ-นามสกุลของกลุ่มตัวอย่าง และเก็บรักษาข้อมูลเป็นความลับ แบบสอบถามที่เก็บรวบรวมแล้วถูกจัดเก็บในรูปแบบเอกสารและข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยเอกสารฉบับกระดาษถูกเก็บไว้ในตู้ที่มีการล็อกและจำกัดการเข้าถึงเฉพาะผู้วิจัย ส่วนข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ถูกจัดเก็บในคอมพิวเตอร์ที่มีการตั้งรหัสผ่าน ข้อมูลทั้งหมดถูกใช้เพื่อการวิเคราะห์และรายงานผลทางวิชาการเท่านั้น และจะถูกเก็บรักษาไว้เป็นระยะเวลา 5 ปี หลังจากสิ้นสุดโครงการวิจัย จากนั้นจะทำลายเอกสารโดยการทำลายทางกายภาพ และลบข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์อย่างถาวร งานวิจัยนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี ตามหมายเลขใบรับรอง UBU-REC-149/2567 วันที่ 17 กันยายน 2567

5. ผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไป พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 51.40 มีอายุเฉลี่ย 59.40 ปี (S.D.=12.55) ส่วนใหญ่จบระดับประถมศึกษา ร้อยละ 80.20 จำนวนสมาชิกเฉลี่ย 4.30 คน/ครัวเรือน (S.D.=2.02) มีอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 67.50 รายได้เฉลี่ย 5,232.20 บาท/เดือน/ครัวเรือน (S.D.=4,852.65) ทั้งนี้ รายได้ของกลุ่มตัวอย่างมีการกระจายตัวกว้าง เนื่องจากบางครัวเรือนมีรายได้จากหลายแหล่งหรือมีรายได้ไม่สม่ำเสมอในแต่ละเดือน อาศัยอยู่ในชุมชนเป็นระยะเวลาเฉลี่ย 49.80 ปี (S.D.=15.83) เคยได้รับฝึกอบรมเรื่องการคัดแยกขยะ ร้อยละ 42.20 โดยได้รับการอบรมจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชนมากที่สุด ร้อยละ 18.40 และเคยได้ยินหรือรู้จักคำว่าเศรษฐกิจหมุนเวียนมาก่อน ร้อยละ 38.50 โดยรับทราบผ่านเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการ/บุคลากรด้านสาธารณสุข มากที่สุด ร้อยละ 55.69

กลุ่มตัวอย่าง มีความรู้เกี่ยวกับ การคัดแยกขยะ คือ การจัดการขยะตามประเภทที่ต้นทาง เพื่อนำไปใช้ประโยชน์และลดปริมาณขยะที่ต้องกำจัด มากที่สุด ร้อยละ 98.39 รองลงมาคือ การอัพไซเคิล (Upcycle) หมายถึง การนำขยะกลับมาใช้ใหม่โดยปรับเปลี่ยนหรือปรับปรุงให้มีคุณค่ามากขึ้น ร้อยละ 91.71 และ ทราบว่าเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy) คือการนำของที่ใช้แล้วกลับมาเป็นวัตถุดิบตั้งต้น เพื่อลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ร้อยละ 89.63 ข้อที่ตอบถูกน้อยที่สุดคือ ถ่านไฟฉาย ครอบงายฆ่าแมลง และเศษแก้วแตก ทั้งหมดจัดเป็นขยะอันตราย ตอบถูกเพียงร้อยละ 34.10 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความรู้เรื่องการคัดแยกขยะ การอัพไซเคิล (Upcycle) และ หลักเศรษฐกิจหมุนเวียน (n=434)

ข้อคำถามความรู้	ตอบถูก	
	จำนวน	ร้อยละ
1. การคัดแยกขยะ คือ การจัดการขยะตามประเภทที่ต้นทาง เพื่อนำไปใช้ประโยชน์และลดปริมาณขยะที่ต้องกำจัด	427	98.39
2. การเผาขยะทุกประเภทรวมกันเป็นวิธีจัดการขยะที่ปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	349	80.41
3. ถูพลาสติก กล่องโฟม และถุงแกงใส่อาหาร จัดเป็นขยะทั่วไป	373	85.94

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อคำถามความรู้	ตอบถูก	
	จำนวน	ร้อยละ
4. ขวดพลาสติก กระดาษหนังสือพิมพ์ และแบตเตอรี่ ทั้งหมดจัดเป็นขยะรีไซเคิล	188	43.32
5. ถ่านไฟฉาย กระป๋องยาฆ่าแมลง และเศษแก้วแตก ทั้งหมดจัดเป็นขยะอันตราย	148	34.10
6. ขยะอันตรายสามารถเผาทิ้งรวมไปกับขยะทั่วไปได้	365	84.10
7. การอัพไซเคิล (Upcycle) หมายถึง การนำขยะกลับมาใช้ใหม่โดยปรับเปลี่ยนหรือปรับปรุงให้มีคุณค่ามากขึ้น	398	91.71
8. การลดใช้ถุงพลาสติกโดยเปลี่ยนมาใช้ถุงผ้าแทน เรียกว่าการอัพไซเคิล	179	41.24
9. เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy) คือการนำของที่ใช้แล้วกลับมาเป็นวัตถุดิบตั้งต้น เพื่อลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ	389	89.63
10. การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่จำกัดเป็นหลักการสำคัญของเศรษฐกิจหมุนเวียน	275	63.36

ในส่วนของทัศนคติต่อการจัดการขยะ กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเชิงบวกในเรื่อง การคัดแยกขยะในครัวเรือนมีประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม (Mean=4.29, S.D.=0.57) รองลงมาคือ ขยะเป็นปัญหาสำคัญในชุมชน และการคัดแยกขยะในครัวเรือนช่วยลดภาวะโลกร้อนได้ (Mean=4.16, S.D.=0.75 and Mean=4.16, S.D.=0.60) ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม สำหรับข้อคำถามเชิงลบเกี่ยวกับทัศนคติต่อการจัดการขยะ เมื่อพิจารณาผลโดยการกลับทิศการแปลความหมายของคะแนน พบว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นว่าราคาซื้อขายขยะรีไซเคิลที่อยู่ในระดับต่ำเป็นข้อจำกัดที่ลดแรงจูงใจในการคัดแยกขยะ และการลดหรือป้องกันไม่ให้เกิดขยะ เช่น การไม่รับถุงพลาสติก หรือการพกถุงผ้า เป็นพฤติกรรมที่ทำได้ยาก โดยมีค่าเฉลี่ย 2.28 (S.D.=0.93) และ 2.76 (S.D.=1.04) ตามลำดับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ทัศนคติต่อการจัดการขยะ (n=434)

ความคิดเห็นต่อการจัดการขยะ	Mean	S.D.
1. ขยะเป็นปัญหาสำคัญในชุมชน	4.16	0.75
2. การคัดแยกขยะในครัวเรือนมีประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อม	4.29	0.57
3. การคัดแยกขยะในครัวเรือนช่วยลดภาวะโลกร้อนได้	4.16	0.60
4. การคัดแยกขยะในครัวเรือนเป็นเรื่องง่ายและใกล้ตัว	4.15	0.59
5. การลดหรือป้องกันไม่ให้เกิดขยะ เช่น การไม่รับถุงพลาสติก หรือการพกถุงผ้า เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก*	2.76	1.04
6. การคัดแยกขยะในครัวเรือนเป็นสิ่งที่เสียเวลา/ไร้ประโยชน์	3.67	0.87
7. ราคาซื้อขายขยะที่สูงขึ้นจะกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมคัดแยกขยะในครัวเรือน	4.05	0.64
8. การมีข้อกำหนดหรือกฎหมายระดับชุมชนจะกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมคัดแยกขยะในครัวเรือน	3.96	0.64
9. หน่วยงานภาครัฐควรให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะแก่ประชาชน	4.09	0.54
10. หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมและสนับสนุนโครงการคัดแยกขยะในชุมชน	4.19	0.49
11. หน่วยงานภาครัฐควรให้รางวัลหรือสิ่งจูงใจสำหรับครัวเรือนที่คัดแยกขยะ	4.08	0.68
12. การขาดองค์ความรู้ในการคัดแยกเป็นอุปสรรคสำคัญในการคัดแยกขยะในครัวเรือน	3.75	0.77

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ความคิดเห็นต่อการจัดการขยะ	Mean	S.D.
13. การมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเมื่อต้องเดินทางไปยังร้านรับซื้อของเก่าเป็นอุปสรรคสำคัญในการคัดแยกขยะในครัวเรือน*	2.81	1.05
14. ราคาซื้อขายขยะรีไซเคิลต่ำเกินไป ไม่จูงใจให้คัดแยกขยะ*	2.28	0.93
15. คนส่วนใหญ่คิดว่าขยะไม่ใช่ปัญหาเร่งด่วนในพื้นที่เป็นอุปสรรคสำคัญในการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือน	3.26	1.08

หมายเหตุ: *ข้อคำถามเชิงลบได้มีการกลับทิศทางคะแนนก่อนการวิเคราะห์และนำเสนอผล

ในส่วนของพฤติกรรมการจัดการขยะ พบว่า สาเหตุที่ทำให้ครัวเรือนส่วนใหญ่ยังไม่ดำเนินการคัดแยกขยะ คือไม่ทราบวิธีการคัดแยกขยะ ร้อยละ 82.30 โดยจัดการขยะทั่วไปทุกประเภทในครัวเรือนด้วยการเผาเป็นหลัก ร้อยละ 85.90 ในส่วนของพฤติกรรมในการลดปริมาณขยะ มีพกถุงผ้าเมื่อต้องไปจ่ายตลาด ร้อยละ 56.20 ปฏิเสธการรับถุงพลาสติกเมื่อซื้อของน้อยชิ้น ร้อยละ 40.80 และซ่อมแซมสิ่งของให้สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีกครั้ง ร้อยละ 35.02 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 พฤติกรรมการจัดการขยะในครัวเรือน (n=434)

ข้อคำถามพฤติกรรมการจัดการขยะ	จำนวน	ร้อยละ
1. สาเหตุที่ทำให้ไม่คัดแยกขยะ		
- ไม่ทราบวิธีการคัดแยกขยะ	357	82.30
- ขาดข้อมูลเกี่ยวกับประโยชน์ของการคัดแยกขยะ	39	9.00
- ขยะมีหลากหลายประเภท จนทำให้เกิดความรู้สึกยุ่งยากในการคัดแยกขยะ	21	4.80
- ที่อยู่อาศัยไม่เอื้ออำนวยต่อการเก็บรวบรวมและคัดแยกขยะ	17	3.90
2. วิธีการกำจัดขยะมูลฝอยทั่วไป		
- กำจัดด้วยตนเองด้วยการเผา	373	85.94
- กำจัดด้วยตนเองด้วยการนำไปฝังในที่นาของตนเอง	135	31.11
- นำไปทิ้งในภาชนะรองรับขยะมูลฝอยที่ อบต. จัดเตรียมไว้ให้	44	10.14
- นำไปทิ้งกองไว้ที่สถานที่กำจัดมูลฝอยของหมู่บ้าน	31	7.14
3. พฤติกรรมการลดขยะที่เคยปฏิบัติ		
- พกถุงผ้าเมื่อต้องไปจ่ายตลาด	244	56.22
- ปฏิเสธการรับถุงพลาสติกเมื่อซื้อของน้อยชิ้น	177	40.78
- ซ่อมแซมสิ่งของให้สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีกแทนการซื้อของใหม่ทดแทน	152	35.02
- พกขวดน้ำส่วนตัวเมื่อต้องออกไปทำงานข้างนอก เพื่อลดการซื้อน้ำขวดดื่ม	144	33.18
- ใช้ถุงพลาสติกซ้ำจนกว่าจะขาดแล้วจึงทิ้งไป	137	31.57
- ทำการล้างกล่องอาหารเพื่อเก็บไว้ใช้ซ้ำ หรือรวบรวมไว้ขาย	107	24.65
- พิจารณาเลือกซื้อสินค้าที่มีบรรจุภัณฑ์ที่ย่อยสลายได้ง่าย และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	98	22.58

6. สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้และความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการขยะในหลายประเด็น โดยส่วนใหญ่รับรู้ว่าการคัดแยกขยะเป็นการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางเพื่อช่วยลดปริมาณขยะและเพิ่มประโยชน์จากการนำกลับมาใช้ใหม่ นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างยังมีความเข้าใจในแนวทางการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า (Upcycle) ซึ่งหมายถึงการนำขยะกลับมาใช้ใหม่โดยปรับปรุงให้มีคุณค่ามากขึ้น รวมถึงรับรู้หลักการของเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular economy) ที่มุ่งเน้นการนำวัสดุใช้แล้วกลับมาเป็นวัตถุดิบตั้งต้นเพื่อลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ผลดังกล่าวสะท้อนถึงการรับรู้และความตระหนักในเบื้องต้นของประชาชนเกี่ยวกับความสำคัญของการจัดการขยะอย่างยั่งยืน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการรณรงค์หรือกิจกรรมให้ความรู้ในระดับชุมชนที่ผ่านมา

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างยังมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในประเด็นการจำแนกประเภทของขยะอันตราย โดยมีผู้ตอบคำถามได้ถูกต้องเพียงร้อยละ 34.10 สะท้อนถึงช่องว่างด้านความรู้เฉพาะทางที่สำคัญ โดยเฉพาะในบริบทของชุมชนชนบทซึ่งมีข้อจำกัดด้านการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและสื่อสารสาธารณะ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของอัสมาพร ยงภูมิพุทธ⁽⁸⁾ ที่พบว่าประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านลาด อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี ขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการขยะอันตราย ส่งผลให้มีการทิ้งขยะอันตรายรวมกับขยะทั่วไปหรือกำจัดด้วยการเผา ซึ่งอาจก่อให้เกิดการปนเปื้อนในดินและแหล่งน้ำ รวมถึงผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในระยะยาว⁽¹⁰⁾ ประเด็นดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่งในพื้นที่ศึกษา ซึ่งมีแผนการพัฒนานิคมอุตสาหกรรม เนื่องจากความเสี่ยงด้านการปนเปื้อนอาจทวีความรุนแรงขึ้นจากกิจกรรมทางอุตสาหกรรมในอนาคต

ในด้านทัศนคติ ผลการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเชิงบวกต่อการจัดการขยะในภาพรวม โดยเฉพาะการเห็นว่าการคัดแยกขยะในครัวเรือนมีประโยชน์ต่อสิ่งแวดล้อมมากที่สุด (Mean=4.29, S.D.=0.57) และรับรู้ว่าการคัดแยกขยะสามารถช่วยลดปัญหาสิ่งแวดล้อมและภาวะโลกร้อนได้ (Mean=4.16, S.D.=0.60) ทัศนคติเชิงบวกดังกล่าวถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการจัดการขยะในระดับชุมชน เนื่องจากสะท้อนถึงความพร้อมทางความคิดของประชาชนในการให้ความร่วมมือ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีทัศนคติเชิงบวกต่อประโยชน์ของการคัดแยกขยะ กลุ่มตัวอย่างยังรับรู้ถึงข้อจำกัดและอุปสรรคในการปฏิบัติจริง โดยเฉพาะปัจจัยทางเศรษฐกิจและความสะดวกสบายในชีวิตประจำวัน เมื่อพิจารณาข้อคำถามเชิงลบโดยการกลับทิศการแปลผล พบว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นว่าราคาซื้อขายขยะรีไซเคิลที่อยู่ในระดับต่ำเป็นปัจจัยที่ลดแรงจูงใจในการคัดแยกขยะ (Mean=2.28, S.D.=0.93) และมองว่าการลดหรือป้องกันการเกิดขยะ เช่น การไม่รับถุงพลาสติกหรือการพกถุงผ้า เป็นสิ่งที่ทำได้ยาก (Mean=2.76, S.D.=1.04) ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของโสมสกา เพชรานนท์ และอูนกั๊ก แซ่ลี้⁽¹¹⁾ ที่ระบุว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจและข้อจำกัดด้านความสะดวกสบายยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญในการเปลี่ยนทัศนคติให้เป็นพฤติกรรมที่ยั่งยืน รวมถึงงานศึกษาที่ชี้ว่าราคาตลาดของวัสดุรีไซเคิลมีผลโดยตรงต่อแรงจูงใจในการคัดแยกและรวบรวมขยะของประชาชน⁽¹²⁾

ในด้านพฤติกรรมการจัดการขยะ ผลการศึกษาพบว่าสาเหตุหลักที่ครัวเรือนส่วนใหญ่ยังไม่ดำเนินการคัดแยกขยะอย่างเต็มที่คือการขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการคัดแยกที่ถูกต้อง (ร้อยละ 76.90) แม้ว่ารับรู้ถึงประโยชน์ของการคัดแยกขยะก็ตาม นอกจากนี้ พฤติกรรมการกำจัดขยะทั่วไปของครัวเรือนส่วนใหญ่ยังคงเป็นการเผาเป็นหลัก (ร้อยละ 85.90) ซึ่งเป็นวิธีการกำจัดขยะที่ไม่ถูกสุขลักษณะและเป็นแหล่งกำเนิดมลพิษทางอากาศที่สำคัญ การเผาขยะในที่โล่งโดยปราศจากการควบคุมทำให้เกิดการปล่อยสารพิษ เช่น ไดออกซิน ฟิวแรน และฝุ่นละอองขนาดเล็ก ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบทางเดินหายใจและเชื่อมโยงกับความเสี่ยงด้านสุขภาพในระยะยาว⁽¹³⁻¹⁴⁾ ประเด็นดังกล่าวตอกย้ำถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาระบบการเก็บขนและ

กำจัดขยะที่เหมาะสม โดยเฉพาะในพื้นที่ที่กำลังจะมีการพัฒนานิคมอุตสาหกรรม แม้ว่าจะพบข้อจำกัดดังกล่าว ผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นพฤติกรรมเชิงบวกบางประการที่สามารถนำไปต่อยอดได้ โดยกลุ่มตัวอย่างมีการพกถุงผ้าเมื่อต้องไปจ่ายตลาด (ร้อยละ 56.22) ปฏิเสธการรับถุงพลาสติกเมื่อซื้อของเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 40.78) และซ่อมแซมสิ่งของเพื่อยืดอายุการใช้งาน (ร้อยละ 35.02) พฤติกรรมเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิด Zero waste และเศรษฐกิจหมุนเวียน และสอดคล้องกับการศึกษาของพัชรภรณ์ หัตถโกชาติ และพรพรรณทิพย์ กาหยี⁽¹⁵⁾ ที่พบว่าพฤติกรรมการลดการใช้พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้งเป็นพฤติกรรมที่สามารถส่งเสริมได้ง่ายกว่าการคัดแยกขยะที่มีความซับซ้อน

โดยสรุป ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าแม้ประชาชนในพื้นที่ศึกษาจะมีความรู้และทัศนคติที่ดีต่อการจัดการขยะในภาพรวม แต่ยังคงมีช่องว่างด้านความรู้เฉพาะทาง ข้อจำกัดด้านแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ และพฤติกรรมการจัดการขยะที่ยังไม่ยั่งยืน โดยเฉพาะการเผาขยะ ผลการวิจัยสามารถใช้เป็นฐานข้อมูลสำคัญในการกำหนดนโยบายและวางแผนมาตรการด้านการจัดการขยะในระดับท้องถิ่น เพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอุบลราชธานี โดยควรเน้นการสร้างความร่วมมือเชิงบูรณาการระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน และภาคเอกชน ในการพัฒนาแนวทางการจัดการขยะที่ครอบคลุมตั้งแต่การให้ความรู้เชิงปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน การพัฒนาระบบการเก็บขนและกำจัดขยะที่ได้มาตรฐานเพื่อทดแทนการเผา ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจและการส่งเสริมวัฒนธรรมการแปรรูปขยะในระดับครัวเรือน ซึ่งจะช่วยยกระดับพฤติกรรมการจัดการขยะให้สอดคล้องกับหลักเศรษฐกิจหมุนเวียน สร้างโอกาสทางเศรษฐกิจ และนำไปสู่การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนในพื้นที่ในระยะยาว

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะในการศึกษานี้

ผลการศึกษานี้สามารถใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายและวางแผนการจัดการขยะมูลฝอยในระดับชุมชน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่ยังขาดระบบการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ควรเน้นการสร้างความร่วมมือเชิงบูรณาการระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน และภาคเอกชน เพื่อพัฒนาระบบการจัดการขยะที่ได้มาตรฐาน ลดการเผาขยะในที่โล่ง และออกแบบมาตรการด้านการให้ความรู้และแรงจูงใจที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชน เพื่อเตรียมความพร้อมรองรับการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมอุบลราชธานีอย่างยั่งยืน

7.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ทำการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะทั่วไปเพื่อลดการเผา ให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ชนบทที่ขาดแคลนระบบบริการจัดการขยะ เพื่อช่วยลดความเสี่ยงต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพประชาชน

8. เอกสารอ้างอิง

1. Geyer R, Jambeck JR, Law KL. Production, use, and fate of all plastics ever made. Sci Adv. 2017;3:e1700782.
2. Jambeck JR, Geyer R, Wilcox C, Siegler TR, Perryman M, Andrady A, et al. Plastic waste inputs from land into the ocean. Science. 2015;347(6223):768-71.
3. United Nations Environment Programme. Global waste management outlook [Internet]. 2015 [cited 2026 Feb 8]. Available from: <https://www.unep.org/ietc/resources/publication/global-waste-management-outlook-2015>

4. Ellen MacArthur Foundation. The new plastics economy: rethinking the future of plastics (and related catalysing action report) [Internet]. 2016 [cited 2026 Feb 8]. Available from: <https://content.ellenmacarthurfoundation.org/m/1775fbba280fa21/original/The-New-Plastics-Economy-Rethinking-the-future-of-plastics.pdf>
5. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษ. รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2566 [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ; 2566 [เข้าถึงเมื่อ 26 มิ.ย. 2568]. เข้าถึงได้จาก https://www.pcd.go.th/wp-content/uploads/2024/06/pcdnew-2024-06-27_07-41-54_220443.pdf
6. สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 12 (อุบลราชธานี). รายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อมระดับพื้นที่ ประจำปี 2567 [อินเทอร์เน็ต]. อุบลราชธานี: สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 12; 2567 [เข้าถึงเมื่อ 26 มิ.ย. 2568]. เข้าถึงได้จาก: <https://l1nq.com/NWiJj>
7. Cruz MB, Saikawa E, Hengstermann M, Ramirez A, McCracken JP, Thompson LM. Plastic waste generation and emissions from the domestic open burning of plastic waste in Guatemala. Environ Sci Atmos. 2023;3(1):156-67.
8. อัสมาพร ยงภูมิพุทธา. การศึกษาปัญหาในการจัดการขยะอันตรายของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านลาด อำเภอบ้านลาด จังหวัดเพชรบุรี [วิทยานิพนธ์]. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร; 2564.
9. อภินันท์ นิลสุข, ศรัณญา เบญจกุล, มณฑา เก่งการพานิช. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนในอำเภอบ้านลาด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. 2565;14(2):19-38.
10. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษ. คู่มือประชาชนเพื่อการแยกขยะอันตรายจากชุมชน [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ; 2563 [เข้าถึงเมื่อ 26 มิ.ย. 2568]. เข้าถึงได้จาก https://www.pcd.go.th/wp-content/uploads/2020/05/pcdnew-2020-05-25_03-30-39_167273.pdf
11. โสมสกา เพชรานนท์, อุ่นกั๋ง แซ่ลี้. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. วารสารเศรษฐศาสตร์ประยุกต์และกลยุทธ์การจัดการ. 2568;12(1):205-23.
12. วีรวัลย์ แก้วบุญชู, วนิพพล มหาอาษา, เสรี วรพงษ์, ธนศ เกษศิลป์. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนการศึกษา เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร. ใน: การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 20; 15 มี.ค. 2562; ขอนแก่น. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น; 2562. หน้า 1561-70.
13. Pathak G, Nichter M, Hardon A, Moyer E, Latkar A, Simbaya J, et al. Plastic pollution and the open burning of plastic wastes. Glob Environ Change. 2023;80:102648.
14. World Health Organization. Open waste burning: environmental and health impacts [Internet]. Geneva: World Health Organization; 2025 [cited 2026 Feb 8]. Available from: <https://www.who.int/publications/i/item/B09367>
15. พิชรภรณ์ หัตถโชติ, พรณทิพย์ กาหยี. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลดใช้พลาสติกประเภทใช้ครั้งเดียวทิ้งของบุคลากรกรมโรงงานอุตสาหกรรม. สักทอง: วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.). 2567;30(1):202-17.